

МАРКО ДИМИТРИЈЕВИЋ

**ИНСТИТУЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ
МОНЕТАРНОГ ПРАВА**

Ниш, 2018

Др Марко Димитријевић

ИНСТИТУЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНОГ МОНЕТАРНОГ ПРАВА*

Прво издање

Издавач

Правни факултет Универзитета у Нишу

- Центар за публикације -

За издавача

Проф. др Саша Кнежевић, декан

Рецензенти

Др Емилија Вукадин

редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду у пензији

Др Срђан Голубовић

редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу

Др Татјана Јованић

ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

Технички уредник

Ненад Милошевић

Лектура

Јелена Милутиновић

Штампа

„Медивест“ Ниш

Тираж

100 примерака

ISBN 978-86-7148-251-6

*Монографија представља резултат истраживања на пројекту „Усклађивање права Србије са правом ЕУ“ (2013-2019), који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу.

©Сва права задржава издавач. Није дозвољено да ова књига или било који њен део буду снимљени, емитовани нити репродуковани на било који начин, укључујући и фотокопирање, фотографију, магнетни упис или било који други вид записа, без претходне писмене дозволе издавача.

www.prafak.ni.ac.rs

ПРЕДГОВОР

*Правно регулисање монетарних односа представља велики изазов за законодавца с обзиром да у условима глобализованих економских и финансијских токова ови односи имају и веома изражену екстериторијалну димензију. Монетарни суверенитет државе јесте интегрални елемент политичког суверенитета и детерминише право државе у погледу издавања новца које је у данашњим условима делегирано националној централној банци. У околностима стварања монетарних унија и приступања различитим међународним монетарним организацијама, државно право новца (*lex monetae*) трпи одређена ограничења која се огледају у сужавању правног домаћаја одређених компоненти монетарног суверенитета. Та чињеница је данас највише уочљива приликом заснивања чланства у Међународном монетарном фонду и приступања Европској економској и монетарној унији, које мења начин имплементације државних монетарних прерогатива у пракси. Адекватно регулисање међународних монетарних односа јесте услов постизања и одржавања унутрашње и међународне монетарне стабилности, очувања тековина међународног монетарног поретка, ефикасног и ефективног управљања јавним дугом, али и концепта заштите људских права у светлу одобрених програма економске подршке у домену дугорочне економске политике. Изражена динамичност међународних монетарних односа имплицира оптимално и благовремено прилагођавање регулаторног оквира примарног и секундарног монетарног законодавства у циљу избегавања последица глобалних економских и финансијских криза.*

Значај и актуелност ове теме, као и непостојање обимнијих систематизованих научних истраживања из домена правног регулисања међународних монетарних односа у домаћој литератури, определили су ме да научној и стручној јавности понудим монографију „Институције међународног монетарног права. Циљ овог рада је да се на свеобухватан и аналитичан начин представе решења која се односе на правно регулисање

појма новца, природу и структуру монетарног суверенитета, друштвену оправданост и нужност изучавања дисциплине међународног монетарног права, субјекте у међународном монетарном поретку, оквири оптималног управљања јавним дугом у светлу монетарноправних односа, значај успостављања правних механизма координације економских политика који детерминишу нормативну ефикасност постојећих монетарних решења, као и на појаву нових тенденције у развоју правног регулисања монетарних односа.

Истраживање, међутим, није мотивисано жељом аутора да пружи коначне одговоре у области правног регулисања монетарних односа узимајући у обзир често супротстављене поставке класичног и савременог монетарног права. Предмет анализе нису монетарноправни односи приватног карактера који се тичу сукоба захтева из монетарних облигација што се регулише одредбама приватног права, већ искључиво јавноправни аспект монетарних односа који у историји развоја монетарне мисли није био адекватно заступљен у домаћој јуриспруденцији. Циљ истраживања је да се у условима глобализације капиталних токова и последица економских и финансијских криза систематично и свеобухватно укаже на постојећа решења у овој области на начин *de lege lata* и, евентуално, препознају елементи одређених смерница *de lege ferenda*.

При изради ове монографије конструктивне предлоге и драгоцене сугестије пружили су ми рецензенти на чему сам им неизмерно захвалан. Захваланост дугујем и Европском институту у Сарбрикену (Немачка), који ми је омогућио истраживање предметне материје, као и издавачу који је омогућио објављивање ове монографије.

У Нишу, јуна 2018. године

Аутор

САДРЖАЈ

ГЛАВА ПРВА

НОВАЦ У ПРАВУ И МОНЕТАРНИ СУВЕРЕНИТЕТ	1
1. Правно дефинисање појма новца.....	2
1.1. Друштвена теорија новца.....	3
1.2. Државна теорија новца	5
1.3. Институционална теорија новца	10
2. Монетарни суверенитет.....	13
2.1. Настанак монетарног суверенитета (римско монетарно право)	14
2.2. Структура и правна природа монетарног суверенитета.....	20
2.3. Ограничења монетарног суверенитета.....	25
2.4. Монетарни суверенитет у монетарним унијама и феномен ерозије монетарног суверенитета	26

ГЛАВА ДРУГА

АКСИОЛОГИЈА И ОПРАВДАНОСТ МЕЂУНАРОДНОГ

МОНЕТАРНОГ ПРАВА.....	35
1. Предмет међународног монетарног права	35
2. Комитет за међународно монетарно право (International Monetary Law Committe of International Law Association – MOCOMILA).....	40
3. Класификација међународног монетарног права.....	41
4. Извори међународног монетарног права	42
5. Принципи међународног монетарног права.....	43
5.1. Lex Monetae	44
5.2. Lex Contractus.....	45
5.3. Екстерни ефекти принципа lex monetae	46
6. О потреби изучавања међународног монетарног права (causa међународних монетарних односа)	49
7. Нови талас у развоју међународног монетарног права	55
8. О тенденцији хибридизације савременог међународног монетарног права	57
8.1. Однос међународног монетарног права и међународног финансијског права	58
8.2. Однос међународног монетарног права и међународног економског (инвестиционог) права	63

ГЛАВА ТРЕЋА

СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ МОНЕТАРНОГ ПРАВА.....69

1. Субјекти у глобалном контексту69
 - 1.1. Настанак Међународног монетарног фонда70
 - 1.2. Структура и надлежност Међународног монетарног фонда72
 - 1.3. Специјална права вучења (енг. special drawing rights)74
 - 1.4. Правни оквир деловања Међународног монетарног фонда78
 - 1.5. Политика условљавања
(кондиционалитет као монетарна категорија).....81
 - 1.6. Посебне установе Међународног монетарног фонда.....86
 - 1.7. Место Међународног монетарног фонда у систему глобалног
финансијског управљања.....89
 - 1.8. Импликације надлежности ММФ на заштиту људских права.....92
2. Субјекти у европском контексту98
 - 2.1. Историјат настанка субјеката европског монетарног права99
 - 2.2. Структура Европског система централних банака..... 101
 - 2.3. Надлежност Европске централне банке у
Европском монетарном праву..... 109
 - 2.4. Независност Европске централне банке као
предуслов кредибилне примене монетарног права..... 113
 - 2.5. Одговорност и јавност у раду Европске централне банке..... 117
 - 2.6. Монетарни спорови и Европски суд правде 120

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ОПТИМАЛНО УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ (ЗАЈМОМ) У СВЕТЛУ

МЕЂУНАРОДНИХ МОНЕТАРНОПРАВНИХ ОДНОСА..... 141

1. Техника закључивања уговора о јавном дугу 142
 - 1.1. Појам јавног дуга у међународном монетарном праву 144
 - 1.2. Принципи јавног задуживања 146
 - 1.3. Државни имунитет за предузимање економских активности
(пример уписа несавесног јавног зајма)..... 151
 - 1.4. Поступак реструктурирања јавног дуга у
међународном монетарном праву..... 153
2. Формирање и надлежност Европског ревизорског суда у ЕМУ..... 157
 - 2.1. Европски ревизорски суд и концепт
финансијског легитимитета 160
 - 2.2. Стратегија европског ревизорског суда и ревизијски процес..... 163
 - 2.3. Позиција Европског ревизорског суда у антифродлозој
политици и њени ефекти на монетарно право ЕУ 168
 - 2.4. Значај успостављања макроекономског дијалога у
монетарном управљању 176

ГЛАВА ПЕТА

ПРАВНИ МЕХАНИЗМИ КООРДИНАЦИЈЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ КАО ПРЕДУСЛОВ ЕФИКАСНЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ЕВРОПСКОГ

МОНЕТАРНОГ ПРАВА..... 179

- 1.1. Координација на супрот конкуренцији 182
- 1.2. Циљеви координације економске политике 185
- 1.3. Користи и трошкови координације економске политике 186
- 1.4. Принципи координације економске политике 193
2. Форма координације 197
3. Облици координације економске политике 201
 - 3.1. Вертикална координација..... 201
 - 3.1.1. Чврста координација..... 202
 - 3.1.2. Централизована координација 205
 - 3.1.3. Мека координација (отворени метод координације) 206
 - 3.2. Хоризонтална координација..... 209
 - 3.2.1. Хоризонтална међудржавна координација 210
 - 3.2.2. Хоризонтална међуполитичка координација 210
 - 3.3. *Ex ante* и *ex post* координација..... 211

ГЛАВА ШЕСТА

РЕГУЛАТОРНИ ОКВИРИ МЕЃУНАРОДНОГ МОНЕТАРНОГ ПРАВА У

УСЛОВИМА ГЛОБАЛНЕ ФИНАНСИЈСКЕ КРИЗЕ: НОВЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ..... 215

1. Порез на међународне девизне трансакције..... 217
 - 1.1. Елементи пореза на валутне трансакције 218
 - 1.2. Предности и недостаци пореза на валутне трансакције..... 221
 - 1.3. Однос пореза на девизне трансакције и политике
обавезних резерви и проблем одабира институционалних
аранжмана примене 225
2. Нормативно регулисање банкарске и фискалне уније
у европском монетарном праву..... 227
 - 2.1. Институционална структура банкарске уније у ЕМУ..... 228
 - 2.2. О нужности фискалне уније у ЕМУ..... 236
 - 2.3. Појам и конститутивни елементи фискалне уније..... 238
 - 2.4. Правни основ фискалне уније у европском монетарном праву 241
 - 2.5. Трошкови и користи формирања фискалне уније 247
3. О потреби реформисања Међународног монетарног фонда 249

Закључна разматрања..... 265

Литература..... 269

Списак скраћеница..... 285

Индекс појмова 287

Summary..... 291